

HENNES DÖD

Hon ringer, hennes röst är stark och påträngande, hon är ivrig, hon har just kommit hem från högmässan, hon har blivit berörd, hon har varit i kontakt med det gudomliga, hon måste berätta det för mig, sin dotter, som rycks med och förstår att något underbart hänt henne. Blir glad för hennes skull.

Så förändras hennes röst, blir klagande och förebrående. Nu när hon kommit hem är allt dystert. Hon känner sig ensam.

– Tänk om du varit här, varför ska du bo så långt bort?

– Men vad kan jag göra åt din ensamhet, vem fan är inte ensam, du har ju i alla fall din Gud, skriker jag överväldigad av skuldkänslor. På mindre än en sekund har närheten förbytts i förtvivlans avståndstagande, så skör är känslan.

Hon kippar efter andan, det blir tyst, sedan hörs ett klick, hon har lagt på. Jag sitter kvar med luren i handen liksom förlamad. Varför står jag inte ut med att höra henne klaga? Varför betar jag mig vid femtio års ålder som ett hysteriskt barn?

Efter en stund ringer hon upp igen. Hon ber om förlåtelse, säger att någon måste ju ta första steget.

Hennes röst vädjar:

– Du förlåter väl mig?

Men då händer det igen, jag tål inte att hon ödmjukar sig.

– Visst, säger jag, har jag något annat val?

– Skulle du velat ha det? O, det känns som om jag inte får luft, jag måste lägga på, säger hon och börjar flämta.

På natten drömmer jag om en barackliknande byggnad där många människor trängs i de nedsläckta rummen.

Jag är bjuden på fest men värdinnan låter vänta på sig, alla är otåliga och undrar varför de måste vänta i mörker. Flera ger sig iväg i vredesmod och mumlet tilltar. Plötsligt riktas en ficklampa mot mig som är där och ändå någon annanstans. En otydlig kvinna ropar med anklagande röst att det är mitt fel att hon inte kommer, förstår du inte att du måste hjälpa henne, hon är gammal. Jag skyndar iväg och framme vid hennes hus, möts jag av en katastrof. Huset är sprängt inifrån, ytterväggarna står kvar men innandömet är en enorm sönderriven spindelväv. Våldiga trassliga sjok vajar till, liksom griper efter mig, när jag rusar in under dem och ropar: MOR!

En kuslig känsla tvingar mig att vända mig om och se hur en suddig gestalt med uppdragna axlar, huttrande och ordlöst, ilar iväg under en skum gatlykta och sedan uppslukas av ett stort mörker.

Jag vaknar av min egen gråt och är tung av sorg. Är den hemska drömmen ett varsel? Det är fortfarande mörkt ute. En talgoxe sjunger, vårens första.

Arbetsdagen har just börjat, när telefonen ringer i mitt tjänsterum. På långsam tydlig skånska hör jag en kvinnoröst säga:

- Ingeborg, din mor, har gått hem.
- Vad menar du, gått hem, gått hem, hon är väl inte död? skriker jag.

Hon dog ensam på hallgolvet i sitt hus den där natten i mars 1994.

Var hon på väg till telefonen för att ringa mig, sin hjärtlösa dotter, och säga att vårt telefonsamtal fått henne att bestämma sig? Att nu var hon så ensam att hon hellre ville dö? Var det detta hon lät meddela mig i den onda drömmen?

Jag tänkte på alla de gånger hon sagt: Vänta bara tills jag är död, min lilla tös, då kommer du att inse vad jag betyder för dig. Och jag, inombords rasande, men med tillkämpat likgiltig röst svarat: Så den där känslomässiga utpressningen är det värsta jag vet.

Men hon fick rätt. Nu var det jag som kände mig ensam och mer än något annat önskade att jag hållit hennes hand i min, när hon tog sitt sista andetag.

Tiden läker inga sår. Verkligen inte.

Det händer fortfarande att jag leker med tanken att slå hennes telefonnummer (som jag aldrig kommer att glömma), men jag vågar inte. Jag håller det inte för otänkbart att hon skulle svara.

Så starkt lever hon kvar inom mig att det *känns* möjligt.

Jag hör henne säga, med den där ivriga rösten som jag värjt mig mot så många gånger när den blev påstridig: Är det du min lilla tös? Roligt att du tänker på mig, men nu är jag död – på riktigt. Sedan hör jag mig själv förtvivlat och irriterat svara: Hörde du inte att jag sade att jag ville vara hos dig när du skulle dö? Du fick rätt, döden förändrar allt. Och hon triumferande: Det var ju det jag alltid försökte få dig att förstå, men du lyssnade inte.

Och ett nytt gräl skulle sätta igång.

Ett par dagar efter hennes död åkte jag och min son ner till hennes hemby i Skåne. Vi skulle träffa begravningsentreprenören och tillsammans med honom åka till bårhuset dit hennes stoft förts.

Vädret var grått, och en kall vind jagade fjolårslöven och oss genom den buxbomskantade grusgången som ledde fram till bårhuset. Min kropp kändes tung och överklig. Jag kunde knappt andas, tyckte jag. Begravningsentreprenören gick lagom många steg framför oss.

Det sista mötet med den avlidna kommer att bli ett värdigt och vackert minne för livet, hade han försäkrat mig när vi talades vid i telefon.

Han kunde sin sak och visste att sörjande människor oftast vill lämnas ifred med sina tårar, men att det ändå var tryggt för oss att han fanns till hands på några stegs avstånd. Om inte annat med pappersnäsdukar, hade han tillagt, för det var viktigt att de anhöriga kände sig omhändertagna i minsta detalj.

När vi kommit in i bårhuset vände han sig om och sade att vi inte behövde vara oroliga, hon såg ”jättefin” ut i sin kista, han hade ordnat till håret och till och med satt lite rouge på hennes kinder. För att inte såra hans yrkesstolthet nickade jag stumt till tack och kramade

samtidigt min sons hand hårt. Jag fick en lätt tryckning tillbaka.

Så öppnades kistlocket. En isande fläkt slog emot mig. Där låg hon och såg ut som ett skräckslaget barn som just höll på att vakna ur en mardröm. Rouget på kinderna utgjorde en bisarr kontrast till hennes bleka hud. Nej, det var inte längre hon. Fast hennes själ inte längre var där, tyckte jag mig ana att hon varit rädd och olycklig i dödsögonblicket. I samma ögonblick mindes jag hennes doft, en frisk doft av blommor, så starkt, att minnet av den för ett ögonblick jagade bort bårhusets fräna järnlukt. O, varför fick jag inte hålla om henne i dödsögonblicket, det skulle försonat oss med varandra och med döden!

En fåfång önskan, för varje död är ensam.

Några år innan hon dog berättade hon för mig att hon lagt ett kuvert, på vilket det stod "Öppnas efter min död", i ett av facken i sin sekretär.

När jag öppnade kuvertet fann jag detaljerade instruktioner för allt möjligt i samband med hennes begravning. Längst ned på pappersarket hade hon skrivit:

"P.S. Inget födelsedatum i dödsannonsen! Inget födelsedatum eller dödsdatum på gravstenen!"

Ens ålder har ingen med att göra hade hon ofta sagt. Ålder var ett känsligt begrepp för henne, en kvinna som gärna ville vara *forever young*.

Eller var det snarare begreppet tid som störde henne? Kanske var det som *en evig och oförstörbar själ* hon ville bli ihågkommen.

Både och, tror jag. Yta och djup.

Hon begravdes en skärtorsdag och prästen höll ett personligt och innerligt tal till den döda som han känt i många år.

I samma stund som han skulle överlämna henne i Guds händer, bröt solljuset, som en väldig strålkastare, in genom kyrkfönstren och fick de mörkröda rosorna på kistan att glöda, börja leva i sin genomlysta färgprakt.

Prästen var inte sen att fånga den märkliga stämningen, som uppstod i kyrkorummet, utan lyfte sin högra arm i en profetisk gest och sade:

– Ser ni, såsom solen nu förvandlar detta heliga rum, så kunde hennes ögon börja lysa, och man anade att hon för ett ögonblick skådade in i en hinsides värld.

– Den eviga världen, tillade han tankfullt.

Hon hade bestämt att hon skulle kremeras, och hennes aska förvarades ett par månader på en begravningsbyrå i väntan på ett lämpligt datum att grävas ner i familjegraven.

En varm försommardag med åska hängandes i luften kvitterade jag ut hennes jordiska kvarlevor. Begravningsentreprenören överräckte, med lagom deltagande min, en plastpåse med begravningsfirmans logotyp som innehöll urnan med hennes aska.

21

– Den här urnan är biologiskt nedbrytbar, det senaste och bästa alternativet från en ekologisk synpunkt, påpekade han. Varför måste han låta som en försäljare, tänkte jag.

Hur som helst vilade hon lätt i mina armar, när jag korsade det solstekta torget på väg till den heta bilen. Jag satte mig i baksätet med henne vid min sida. Min son startade motorn, rullade ned fönstren – jag föreställde mig henne gillande säga: skönt att det fläktar, frisk luft dör man inte av – och så for vi iväg.

Vi tog den gamla kustvägen utmed Öresund genom alla de små byar och fiskelägen som hon älskat. En lätt bris vattrade sundets gnistrande yta. När vi saktade

in i byarna hördes fågelkvitter och vi kände doften av blommande syrener i trädgårdarna.

Detta skulle hon tyckt om, tänkte jag, och lade armen om hennes urna. Vi var ute på vår sista sommarutflykt och den här gången var stämningen vemodigt harmonisk.

När vi kom till Viken körde vi ner i hamnen och köpte glass i strut. Precis som hon skulle ha gjort. Sedan vandrade vi ut på hamnpiren och satte oss på en bänk för att äta den och samtidigt titta på segelbåtarna. Påsen med hennes urna hade vi med oss. Den stod mellan oss på den solvarma träbänken och hon var där, det kände jag.

22

Intill kyrkmuren, i en annan by, stod våra släktingar och väntade med små blombuketter. I samlad tropp gick vi in på kyrkogården. Vid familjegraven väntade kyrkvaktmästaren och jag överlämnade henne, min mor, till honom. När urnan sänkts ned i en liten men ganska djup grop, sjöng vi "Härlig är jorden". Jag läste "Bara de riktiga orden" av Hjalmar Gullberg, en av hennes älsklingsdikter. Min son skottade igen den lilla graven.

På redskapsskjulets tak satt en koltrast och sjöng.
Allt var stillhet och sorg.